

Szinetár Miklós székfoglaló beszéde

MTA

Az a megtiszteltetés ért, hogy székfoglalót tarthatok a Széchenyi Művészeti Akadémián. Pártos Géza kiváló rendező így szólt egy születésnapján: Hetvenöt éves lettem, ez velem eddig még nem fordult elő.

Én velem meg az fordult elő, hogy 90 lettem, és ezért arra biztattak, hogy beszéljek magamról. Ma már ez az évszám nem olyan rendkívüli, mint ötven évvel ezelőtt, de talán feljogosít arra, hogy saját emlékeimet és gondolataimat tárjam önök elé. Néhány emléket, meg tanulságot.

Mert egyébként miről is beszélnék?

Arról, hogy a politika, meg a közélet ma elég rémes? Vagy arról, hogy a propaganda, miközben infantilis, néha már goebelsi magasságokba szárnyal? Hogy a morál hiánycikk, anyanyelvi szinten megy a hazudozás és a gazdasági helyzet rémisztő. Mint háborús gyerek minderre gyakran mondtam „De legalább nem lőnek.”

Sajnos már ez se igaz a közelünkben, és ki tudja meddig igaz nálunk?

Ezzel kapcsolatban tudnék mesélni, mert úgy kezdődött a felnőtt életem, hogy Budapesten mindenütt bombák robbantak és én hamis papírokkal bujkáltam. Láttam a parkban padon ülni egy halott fiatalembert a fejéből szivárgott még a vér, nyakában tábla lógott rajta a felirat: „Katonaszökevény. És az egyik legkedvesebb 12 éves osztálytársamat, a nyilasok igazoltatták és nyílt utcán agyonlőtték.

1944, a légtalmi pincében ültem, a bombák becsapódását egyre közelebről hallottam.

Majd egyszerre kialudt a villany, iszonyatos zaj támadt, remegett az ég és a föld.

A szomszédos négyemeletes házat porig bombázták. A sötétben hullott rám a pince plafonjáról a vakolat, és akkor arra gondoltam:

Fél évvel ezelőtt még azon izgultam, hogy hányast kapok matematikából. A szomszédunkban, ez ma is százezrek élménye.

Azt is gondoltam másnap reggel, amikor az utcára merészkedtem és megláttam a szomszédban füstölgő romhalmazt: Innentől minden csak ajándék, ráadás. Ebben a ráadásban aztán voltam kommunista, kispolgár, rendszer ellensége, rendszer barátja, modern és konzervatív, de egészében véve nagyon jó életem volt.

Szerencsés volt a mi generációnk, mert 1945 után az életünk pár nap kivételével, a mai napig csont nélküli békében telt el. Nem úgy, mint az előttünk járóké. Azokra gondolok, aki 1914-ben 20 évesek és 1944-ben még csak 50 évesek voltak.

De születhettünk volna Bangladesben vagy Dél Afrikában, Irakban vagy akár Jugoszláviában vagy Ukrajnában. De itt születünk és ezzel nagyon sok szenvedést megúsztunk. Persze születhettünk volna Kanadában meg Svédországban is. De hát ott meg hideg van és télen rövidek a nappalok.

Úgyhogy én elégedett vagyok a szülőhelyemmel, és elégedett vagyok az eltelt életemmel is. Nem tagadom, hogy több szerencsém volt, mint sok kortársamnak, de mentségemül mondom, hogy ezzel a szerencsével igyekeztem nem visszaélni.

Már 1949-ben az Erkel színház megnyitóján szerepelhettem a János vitézben. Mint első éves

Színművészeti Főiskolás stabsztálistam és a színpadon oda kiáltottam Sárdy Jánosnak-
Vigyázz Jancsi Jönnek!!

„Vigyázz jönnék” Ezt a mondatot nagyon fontosnak tartom. Hányszor kellett volna ezt az elmúlt években kiáltani. Én igyekeztem. Nem sokkal a rendszerváltás előtt, a Nemzeti Színházban a rendezésemben ment Moliére mindig aktuális műve a Tartuffe. Ott és akkor a darab vége előtt, Kállai Ferenc a nézőtér felé fordult, Orgon hangjáról átváltott a saját hangjára, felemelte a kezét figyelmeztetően és így szólt a nézőkhöz: „Vigyázzatok !!” Sajnos ennek aktualitása volt, van és attól félek lesz is. Mert mint mondtam nálunk szerencsére már régen nem lőnek, de Tartuffe szelleme egyre csak itt van. Ám a figyelmeztetések, mint a János Vitézben, amolyan falra hányt borsóként működnek. 1951-ben 19 éves koromban, mint harmadik éves főiskolás az Operaházba kerültem, mint Oláh Gusztáv és Nádasdy Kálmán tanítványa.

Négyen voltunk a Magyar Állami Operaház történetének első ösztöndíjasai. Melis György, Házy Erzsébet, Gáncs Edit és jómagam.

Párnás asszisztensként kezdtem. A művésznők az operaelőadások során gyakran letérdelnek a színpadon – Imádkozás, könyörgés stb. - Amikor ezeket a jeleneteket próbálták akkor én mielőtt még leértek a földre, berohantam a színpadra és a térdük alá tettem egy párnát.

Később már jobb feladatokat kaptam. Oláh rám bízta az Aida harmadik szereposztását. Radames szerepére be kellett tanítanom egy fiatal vidéki énekest. A neve Simándy József

Azóta is töretlen a kapcsolatom az Operaházzal, én voltam a legfiatalabb tagja és legöregebb igazgatója. Ma is 4 rendezésem szerepel a repertoáron, 2 hét múlva megyek Japánba a Varázsfuvolával. Szoktam mondani, hogy az Operaház az anyám, a Televízió a gyerekem.

De a Televízió előtt még az Operettszínház, ahol két csodálatos személyiségről beszélhetek. Gáspár Margitról, aki ugyan hithű kommunista volt, de megmentette a szocialista realizmus inkvizítoraitól Latabár Kálmánt, Mezei Máriát, Ajtay Andort, Honthy Hannát. Mert őket bizony akkor meg kellett menteni. Egyébként fejből tudta és kiválóan zongorázta a teljes wagneri Ringet, négy nyelven beszélt és rangot adott az operettnek. Ugyancsak rangot adott Fényes Szabolcs, aki még a magán tulajdonú Operettszínházat igazgatta és akitől 1949 tavaszán Gáspár Margit államosította a színházat. 1956 után ismét Fényes lett az igazgató és 1959 őszén megünnepelhette az évfordulóját, hogy elvették tőle a színházat.

De ennél fontosabb, hogy zseniális zeneszerző és igazgató volt. 18 éves korában írta a Maya című világsikerű operettet és igazgatása alatt számos művészt avatott sztárrá. Például Sárdy Jánost, és sok új operett létrehozásában volt övé a főszerep. Élete majdnem világkarrierbe fordult, mert zenéjét megismerve Mario Lanza, a nagy énekes sztár őt kérte fel a következő Hollywoodi filmjéhez zenét komponálni. De Mario Lanza hirtelen meghalt, a világkarrier elmaradt és jött a vasfüggöny.

Ez a két ellentétes személyiség példázta számomra, hogy nem a tábor, hanem a tehetség és a tisztesség számít, mert más sorssal, más világgéppel, de ugyanazt akarták. A magyar zenés színház magas szintre emelését.

Amikor igazgató lettem, első dolgom volt, hogy az igazgatói folyosóra kivettem e két nagy személyiség fényképét. Utánam ezeket a képeket áttették egy mellékes helyiségbe, és ma már sehol sincsenek. Boldog éveket töltöttem az Operettben. 22 évesen rendezhettem azt a bizonyos Csárdáskirálynőt, de nagyon sajnálom, hogy olyan sok minden, ami érdemes az emlékezetre nyomtalanul múlik el.

Következett a Petőfi Színház. Először játszottunk musicalt Magyarországon. Petrovics Emil zenei vezető, Ungvári Tamás dramaturg és én. Musical alatt nem a mai kommerszebb darabokat értettük, amiket kiváló profik írnak nagyszerű rutinnal, hanem a Koldusoperát. Olyan új műveket akartunk létrehozni, amelyek kiemelkedő írók költők zeneszerzők alkotásai.

Az Egy szerelem három éjszakáját Hubay Miklós, Vass István és Ránky György műve. És zenével gazdagítva került itt színre Molnár Ferenc és Molière. Rendezett Fábry Zoltán és Ádám Ottó.

Színészek: Agárdy Gábor, Sennyei Vera, Bodrogi Gyula, Horváth Tivadar, Harkányi Endre, Almási Éva és Domján Edit. Meg a csodálatos Feleki Kamil.

Az első magyar musical színház korán jött. Sikere volt, de megfojtotta a korszellem, a bizalmatlanság meg az irigység. 50 és 60 éves évfordulójáról a ma Pesten musicalból élő színházak elfelejtettek megemlékezni. Ez is elmúlt.

Később volt az Operettnek egy hasonló nagy korszaka, amikor szerte a világban játszottunk magyar operetteket. Frankfurtban, Münchenben, Olaszországban. Japánban öt év alatt kétszáz előadást. És Luxemburgban a Szép Helénát magyar művészek, német és francia nyelven. Ma nincsenek vendégjátékok. Az is elmúlt.

Pályám és életem alapszínhelye a Színház és Filmművészeti Főiskola. 51 évet tanítottam megszakítás nélkül. Növendékeim skálája széles, tanítványom Tarr Béla és Csonka András. Van köztük Prima Primissima díjas és ketten is a Nemzet Színészei. Sok köztük a Kossuth díjas, Kiváló és Érdemes művész és volt olyan év, hogy hét magyar színházban volt igazgató a növendékem.

Kilencvenedik születésnapomon elkényeztettek a barátaim. Az Óbudai Társaskörben összejött majd száz különböző jeles ember a magyar színház és filmművészetből. Olyanok, akik közül sokan sem művészetben, sem politikában nem értenek egyet. De ez alkalommal együtt voltak. Az Operaház egy külön műsort szentelt az eseménynek az

Erkel színházban. És személyes hangú levélben üdvözölt még a miniszterelnök is. Ezzel szemben, a ma létező két főiskola, illetve egyetem egyike se látta fontosnak, hogy mondjon két jó szót. Bele kell nyugodni. Ott is elmúlnak a dolgok.

Eltölthettem életem legeredményesebb 28 évét a Magyar Televízióban. Amikor a Rózsa Sándort bemutattuk és a Fekete várost, még 72 TV játékot hoztunk létre. A tanácssteremben öt vitrin roskadozott a nemzetközi díjaktól. Az utolsó televíziós évemben egymillió dollár volt a koprodukciós bevétel és magyar estet rendeztünk többek között Izlandon, Svájcban, Kanadában. És volt karmesterverseny, Röpülj páva, Ki mit tud.

És amivel dicsekszem. A Rózsa Sándorról Hofi Géza készített egy zseniális, de gyilkos paródiát. Olyat, hogy utána az egész országban ezt idézték évekig. Ma is ismétlik. A Rózsa Sándort én rendeztem és én akkor a Televízió főrendezője, egyik vezetője voltam. És az akkori Magyar Televízióban ezt a gyilkos paródiát be lehetett mutatni és még meg is ismételtük! El tudnak a mai televíziós gyakorlatban ilyet képzelni?

De az is elmúlt. Ma tv játék alig készül és nincsenek már koprodukciók.

Az Operára nem panaszkodhatok. Bizonyára azért, mert megbecsülnék, a darabjaimat műsoron tartják és a rendezéseimet most viszik el Indiába és Japánba. Az ember önző.

De az Operában kényeztetésem túl is sokat tesznek a múlt megbecsüléséért.

Ám ott is van jó is rossz is. Jó hogy remek a társulat és nagyon jó, hogy felépült az Eiffel Műhelyház, ami a magyar Operakultúrának hosszú évekre biztosít jobb működést.

Nagyszerű, látványnak is kiváló, nagyon is élhető keretben, modern műhelyek, végre korszerű háziszínpadok és a remek Bánffy színpad olyan együtttest alkotnak, amiről sem én sem elődeim, nem mertünk még álmodni se.

Nagyszerű, hogy végre megvalósult az Ybl Palota rekonstrukciója, de megbocsájthatatlan, hogy három és fél év késéssel, ami maradandó károkat okozott a közönségnek és a művészeknek is.

És a felett se térnék napirendre, hogy a tervezettnél 35 milliárd forinttal többbe került. És teljesen még mindig nincsen készen.

Hogy az ellentmondások milyen fokon vannak jelen az életünkben arról a napokban újabb leckét kaptam. Tokajban jártam és hazafelé benéztünk Mádra. Mádron a világháború előtt jelentős zsidó közösség lakott. "Ott tart ahol a Mádi Zsidó" szól a mondás. A közösséget a nácik kiirtották. Pusztulásnak indult a gyönyörű 18 század végén épült késő barokk zsinagóga is.

És most, hogy arra jártam azt láttam, hogy zsinagógát gyönyörűen rekonstruálták. mellette még iskola is épült. Gyönyörű az egész! De azt is láttam, hogy a közvetlen közelben megy egy út, amit az antiszemita írásokat is publikáló Wass Albertől neveztek el. Tapintatosan! Gondolom, hogy azért mégiscsak legyen egyensúly ebben a mi ellentmondásos világunkban.

Wass Albert mint erdélyi idol kultusza számomra azért is irritáló, mert Erdélyből én sokkal jelentősebb író, és színesebb és nem utolsó sorban makulátlanabb személyiséget

is ismerek, Gróf Bánffy Miklóst. Róla korántse látok annyi utcát elnevezve. Pedig az ő érdemei valóban hallhatatlanok:

Korábban arra gondoltam, hogy ha valamikor szóhoz jutok ezen a megtisztelő fórumon, akkor róla fogok beszélni, az erdélyi arisztokrátáról, aki nekem, a Bérkocsis utcai proligyereknek, oly mértékben a bálványom.

Bánffy a huszadik század elején úgy vette át az Operaházat intendánsként, hogy üres volt a nézőtér, és a színház a csőd szélén tántorgott.

Az akkori kormány még olyan javaslatot is kapott, hogy ha ez így folytatódik akkor az Ybl Palotából csináljanak gabonaraktárt. Bánffy szanálta és megmentette a színházat.

Fölkarolta az ismeretlen Bartók Bélát. Az Opera akkori 7 karmestere közül egy se vállalta a Fából faragott királyfit, Bánffy hozott egy olasz karmestert, aki sikerre vitte a művet.

Saját zsebből fizette a zenészeket, hogy hajlandók legyenek a szemétnek nevezett zenét eljátszani.

Ő rendezte IV. Károly koronázási ünnepségét. A Mátyás Templomban az ifjú királynak háborús hőseket kellett lovaggá avatni. És Bánffy hadirokkantakat hozott a Mátyás Templomba. A király elé vonlattatta a világháború félkarú, féllábú, vak áldozatait.

A háború után külügyminiszter és az ő érdeme, hogy Sopron magyar város maradt.

Kitalálta és elindította a Szegedi Szabadtéri Játékokat, mecénásként segítette a fiatal erdélyi írókat.

Kiharcolta, hogy a második Világháborúban Kolozsvár nyílt város legyen és így megmaradt épségben a város. Nem úgy, mint pár hónappal később Budapest, ahol valamennyi híd meg a házak 85 százaléka elpusztult. Mert ugyebár hősieken védték. Ezt ünnepli nálunk minden februárban egy kicsi, de elszánt csapat, feltűnően nagy sajtó szimpátiával, mert a náci nosztalgia az bizony nem akar elmúlni.

És végül, de nem utolsó sorban, Bánffy megírta az Erdélyi történetet, ezt a háromrészes Tolsztojra emlékeztető remekművet.

Tisztességes volt, önzetlen mecénás, jó politikus és zseniális művész. Meg is kapta a jutalmát.

1944-ben a német csapatok felgyújtották kastélyát, az erdélyi „Verszáliát” ahogy a nép a csodálatos Bonchidai kastélyt nevezte Versailles nyomán. Minden porig égett. Bánffy utolsó évei megalázó nyomorba teltek. De nem tartozott semmilyen szekértáborba ezért az emlékét kevésbé ápolják. Hogy lassabban múljon el, készítettem róla egy háromrészes TV filmet amire büszke vagyok. Nézzék meg, ha az útjukba bukkan.

Mind ebből mi. a tanulság? Játszottak a Vígszínházban egy színdarabot, ahol minden kép végén kijött Páger Antal, mint öreg kínai és feltette a kérdést: Tanulság?

És rögtön felelt: Nincs. Nincs tanulság. Legfeljebb annyi, hogy itt vagyok. És még elmondhatok néhány szót arról, hogy hol tartok 70 a rendező pályán eltöltött év után ami alatt 199 operát, operettet drámát és vígjátékot rendeztem kőszínházban szabadtéren, filmet és televízió játékot 14 ország 20 városában.

A gondolkodásomat mindig meghatározta ez a szó: IS! És elvettem mindig azt, hogy: CSAK!

Mindig azt képviseltem, hogy Fűre lépni szabad! Ez nem volt könnyű mert a társadalomban mindig két tábor volt a leghangosabb: Akik habzó szájjal hirdetik mind a mai napig, hogy fűre lépni tilos, meg akik agresszíven erőltetik, hogy fűre lépni kötelező. Persze a szélsőségekben is van igazság. Mert baj, ha teljesen letapossák a fűvet és aki nem mer egyáltalán a fűre lépni azt meg bízgatni kell!

Na de az ARÁNYOK!

Mert életem tapasztalatai között talán a legfontosabb, hogy mindig, mindenhol, mindenben döntőek az ARÁNYOK.

Ez azért is fontos számomra, mert életem jelentős részét az úgynevezett Szocializmusban töltöttem, méghozzá egy „képest” országban.

Azért hívták ezt „képest” országnak, mert a szocializmus ugyan egy meglehetősen életképtelen sivár és egyhangú rendszer volt, de a többi “Népi Demokratikus” országhoz KÉPEST a magyarországi Kádár rendszer élhetőbb, komfortosabb, színesebb volt.

Még egyszer hangsúlyozom: „Képest!”. Arányaiban több volt a szabadság, és ami számomra fontos, több volt a művészi mozgástér.

Akkor a körülmények által meghatározott paraolimpián, mozgáskorlátozottak között versenyeztünk, és bár az eredményeink meg sem közelítették a normál versenyzőkéét, de a korlátozottak mezőnyében a legtöbb versenyszámban mi magyarok voltunk a bajnokok.

Na de milyen mezőnyben.

Valamikor a Szovjetunióban gyűlést tartottak és a párttitkár így lelkesítette a népet: “Eltársak! A megvalósult Kommunizmusban minden családnak lesz egy helikoptere.”

- Hatalmas éljenzés. - De egy buta fráter megszólal- “És mire jó a helikopter?” –

- Hogyhogy mire? Ha Moszkvában megtudod, hogy Kievben vaját osztanak, csak felpattansz a gépre és már ott is vagy!”

Ugyanebben az időben nyugaton a legenda szerint így zajlott a szakszervezeti gyűlés:

“Szaktársak! Kiharcoltuk, hogy ezentúl csak egyszer egy héten, szerdán kell dolgozni!”

Itt is hatalmas éljenzés. “Van kérdés?” - “Igen, van!” – „Tessék.” – Minden szerdán???”.

És ma? Hol tartunk? Milyenek vagyunk a többiekhez képest? Milyenek az arányok?

Túrhetők ha Belorusziát nézzük, pocsekok ha Skandináviát.

Az embernek, nagyon fontos a Szabadság. És hogy mennyire érezzük magunkat szabadnak az is arány kérdése.

Európában, ha az emberi jogaimat, meg a reális vágyaimat 20%-ban valósíthatom meg szabadon, az pocsek arány. 40 % szabadság is csak éppen hogy,

50% már élhető, 60% Az már egész jó ...

80% ! Azt már szabadságnak nevezem - én.

De nálunk is van, aki úgy érzi, hogy már a 20 is elég a 40 pedig már rengeteg, de van, akinek a 80 is kevés.

Az arányok határozzák meg egy film, egy könyv, egy nyaralás, egy ebéd, egy kapcsolat, és még sok ezer dolog értékét. Legalábbis annak az embernek, aki éppen olvassa, nézi, vagy részt vesz benne. És persze helytől, kortól, társadalomtól, személyes adottságoktól függően.

Ezért igyekeztem és igyekszem elkerülni, hogy a hithű abszolút jó és elítélendő rossz, mentén gondolkozzak, inkább az arányokat nézem, és a dolgok, az események, a sorsunk lehetséges legoptimistább értékelésére törekszem.

Vagyis az ismert fél pohár víz esetében ahelyett, hogy "Sajnos csak egy fél pohár vizem van" ameddig csak van rá lehetőségem azt választom

„De jó hogy van egy fél pohár vizem” Félreértés ne essék. Mindig küzdöttem a teli pohárért. Nagyon gyakran hozzá is jutottam, de ha nem akkor a fél pohárnak is örültem. Bocsánat, hogy a mai székfoglaló most átcsúszik kéretlen tanácsadásba.

Miért kelek fel reggel? Mi a dolgom a világban?

Ez nem a földön élő hétmilliárd ember problémája, kis hazánkban is csak egy kissebségé. De nekünk mi a napi célunk?

Mivel minden életkorban más, ezért én nem vagyok igazán hiteles, mert 90 felett a legfontosabb napi feladat a túlélés... meg még mindig az örömök keresése.

Ez persze közhely, de olyan közhely, amit nem szoktak bevallani, mert általában tagadják, hogy még a szent célok mögött is az örömet keressük.

Aki áldozatot vállal, vagy jótékonykodik az is, aki bosszút áll az is, aki csal, meg aki leleplezi a csalást mind az örömet keresi... Az is, aki győzelemre viszi az igazságot, meg az is, aki nyilvánosan szenved érte. Nem csak a sadisták, - a mazochisták is!

Persze mindez csak akkor igaz, ha az ember azt csinálhatja, amit akar...

Ez azonban nagyon ritka adottság, mert ezt akadályozzák a külső gátak, életkor, klíma szegénység, betegség, háború.

Nem nagyon találunk olyan embert, akinek semmiben sem kell megalkudni, a környezetével, a társadalommal, vagy akár csak a testével.

És megint rögeszmém, az arányok...

Reggelente elhatározhatjuk, hogy aznap mi dolgunk a világban, de kérdés, az ember milyen mértékben él úgy ahogy akar és milyen mértékben úgy ahogy kényszerül.

És ennek az arálynak tudatában próbáljuk tervezni a dolgainkat

Mindenesetre tartsuk szem előtt Seneca tanácsát:

„Senki sem szerezheti meg mindazt, amit akar.

Azt azonban megteheti, hogy ne kívánjon olyat, ami lehetetlen! És ami a rendelkezésére áll, azt vidáman használja fel.”

De az is tanulságos, amit Saint Simon herceg parancsolt az inasának: Minden reggel ezekkel a szavakkal kellett őt ébreszteni:

„Uram! Ne felejtse el, hogy ma nagyon fontos dolgokat kell véghezvinni!”

Van ebben valami, mert végül is minden ügyet fontosnak nevezhetünk- de ha csak a magunk számára, akkor megette a fene.

De hát végül is mi a fontos?

Az alap a fizikai állapot: lélegzetvétel, pulzus, mozgás, evés, ivás, ürítés, a testi közérzet, Legalább ilyen fontos az emberi kapcsolatok minősége: családi, szakmai, baráti, szexuális és a társadalmi kapcsolatok -

Ehhez jön a környezet: Ország, város, munkahely, lakás közlekedés levegő, időjárás.

No meg a szociális körülmények. Biztonság. Anyagi és fizikai. Politika, szabadságfok.

És ami kevesek luxusa: Színház, mozi, kiállítás, olvasás. És, hát persze a legfontosabb a tevékenység: munka, alkotás, mások segítése,

A hasznosság... és bizony a siker az elismerés.

A felsoroltak egy része adottság, amin nem változtathatunk. Ezekbe jobb még idejében beletörődni. de ahol van akár a legkisebb remény a változásra, ott küzdeni, mert sok minden múlik rajtunk is.

Döntő kérdés, hogy mi milyen arányban fontos és miért érdemes és mennyi áldozatot vállalni. Persze az élet nem lehet csupa mérlegelés, az intuíció a pillanatnyi megérzések is meghatározóak. Különösen reggel, ha felkelek. Akkor mi a fontos?

Hasznos példát mutat Molnár Ferenc az aruvími erdő titkának megfejtésében.

Ha előttem van egy hatalmas erdő, és nekem minden fát ki kell vágni, akkor el kell felejteni, hogy mekkora az erdő. És csak a következő fa kivágására szabad koncentrálni. Így lehet a végére jutni.

Az első reggeli feladat tehát: Mire utasítanak a naptárban a mára szóló bejegyzések.

De ezen túl, az erdő végéről is kell, hogy legyen valami elképzelésünk mert szükségünk van távolabbi célokra, sőt talán még végső célra is. De megvalósíthatóra! Szerencsés ember, aki tud ilyet találni és el is tudja érní.

Visszatérve a magam hétköznapi menetére.

Egyre kevesebb az időm mert fáradok.

De szerencsés vagyok, mert vannak még feladataim. Ezeket kell tervezni és beosztani az egyre növekvő számú egészségügyi tennivalók között....

Habár mindig idézem a Koldusoperából:

„Csak tervezz mindent meg

A terv az jó dolog

Csak tervezd rögtön újra meg

Mert menni úgyse fog.”

Bizony egyre több a kényszerű orvosi vizsgálat, meg az ijedtség minden kis fájdalomtól, pattanástól, hiszen ijesztenek a rémes példák ...nagyszerű barátaim szárnalmas demenciája –meg iskolatársaim, kortársaim, kollégáim, sorstársaim halála...

Bizony szorong az ember, még akkor is, ha életét teljesnek, ha úgy tetszik befejezettnek tekinti. Mert egyre erősödik a tudat, hogy jön valami, amiről nem tudom, hogy mi.

A bizonytalantól való szorongás ellen kell tornászni, úszni és előre tervezni.

Az én koromban fontos a tele naptár.

Ha nincs feladat akkor kreálni kell.

És ismét a mérték, az arány!!

Mert nyilvánvaló, hogy sok mindenben nem tehetem már amit akarok, meg kell alkudnom a társadalommal, meg a testemmel, meg az egyéb adottságaimmal.

De milyen mértékben? Milyen arányban?

Nos hát ezt az arányt figyelni - ez is feladat.

Mert mindent - feladatot, munkát, kapcsolatot, jelenlétet, magát az életet, addig szabad csinálni, amíg a szándékaim és a lehetőségeim aránya kedvezően, vagy legalább is elfogadhatóan alakul.

Tehát amíg élvezni és használni tudok.

És megint csak Seneca:

” mindennek kisebb jelentőséget kell tulajdonítanunk, és mindent könnyű szívvel kell viselnünk.

Emberhez illőbb nevetni, Mint siránkozni az életen”

Mert végül is azt olvastam, hogy

Nagyjából 5 milliárd év múlva a Nap feléli hidrogénkészletét, és vörös óriássá alakul.

Csillagunk légköre ekkor elkezdi kiterjedni a Naprendszerben, előbb a Merkúrt és a Vénuszt, majd a Földet is elnyelve. A folyamatot követően a Nap egy apró objektummá, úgynevezett fehér törpévé fog összeroskadni.

A Warwicki Egyetem munkatársai a közelmúltban bejelentették, hogy egy Föld-szerű exobolygó nyomát, egy kéregbolygóból származó aszteroidát azonosítottak. A kutatók szerint az égitest hasonló módon pusztult el, mint ahogy a Föld fog – írja a [Quartz](#). A bolygó maradványa egy nagyjából 410 fényévre fekvő fehér törpe körül kering.

Tehát mint az öreg kínai mondta: tanulság nincs. De néhány következtetést azért levontam a 90 évemből amit köszönhetek az örökölt génjeimnek, a sokat szidott orvostudmánynak és a szerencsémnek, nagy mértékben a családomnak meg annak a sok mindenkinek akik segítettek támogattak meg kis mértékben magamnak is.

És leltárt csinálva adnék 12 tanácsot unokáimnak. Hárman vannak, Marci Zorka Benjámin

1. Becsüld *meg a* tested!

Csak akkor tudsz igazán élni, ha egészséges vagy. Ne sajnáld magadtól a jó ételt, italt! Ne spórolj a vitaminokkal, ha szükséges ne félj a gyógyszerektől, ne kerüld a jó orvosokat, de próbáld ki a természetgyógyászokat is, ha kell. Törődj a lakásoddal, a munkahelyeddel.

Mindig keresd a világosságot és a jó levegőt!

Sétálj, sportolj, hasznosítsd az ezekről szóló tanításokat! Soha, semmiért ne hanyagold el a testeddel való törődést!

2.Vigyázz a jó lelki közérzetedre!

Legyen mindig tiszta a lelkiismereted!

Ennek az a titka, hogy nyomós ok nélkül senkinek se árts, és akinek csak tudsz, használd!
Ne vágyakozzál olyanra, ami elérhetetlen, de amit elérhetsz, azt szerezd meg, de sose mások rovására! Ne okozz fájdalmat és te is kerülöd a fölösleges fájdalmakat!

3.Tudjál örülni, a legkisebb dolognak is!

Egy finom étel, egy jóleső ital, szeretkezés, jó könyv, zene, mozi, meccs, jó levegő, szép látvány, jó illat, kellemes tapintás – mind arra való, hogy jól érezd magad a világban!

4.Ne legyen nagy a konfliktusszükségleted!

Vállald a konfliktusokat, de csak akkor, ha van értelme.

Ne háborodj fel feleslegesen, csak ha igazi okod van rá! De akkor nagyon, mert különben az elfojtott jogos indulat megmérgez.

Ha rosszul bántak veled, felejtsd el! Ha rosszul bántak a hozzátartozóiddal, a gyengékkal, a kiszolgáltatottakkal, azt sose felejtsd el és torold meg! Különben rosszban leszel önmagaddal.

5.Ne vesd meg az anyagiakat!

Szükséged van rá magad és családod számára ételre, italtra, a civilizáció áldásaira, élvezetekre, utazásra, a tested karbantartására, tartalékokra, vagyis pénzre. Ne nézd le a pénzt, igyekezz megszerezni, ami szükséges!

6.Ne hajszold az anyagiakat!

Szerezz meg minden, ami jó életedhez szükséges, de ne törd magad a nem hasznos értékekért!

Az a fontos, hogy a gyakorlati igényeidnek megfelelő kocsid legyen, nem az, hogy milyen márka! Fölszemes ékszerek, státuszszimbólumok, gyűjtemények harácsolására sose fecséreld az energiádat!

7.Mindig legyen minél több szabad időd!

A jó testi és lelki közérzet és az anyagi biztonság mellett a legfontosabb a szabadidő, különben nincs mikor élned!

8.Ne légy hívó!

A vakon hívő ember: rab. Akármilyen is a hit tárgya, vallás vagy nemzet, egy ember, vagy egy szakma, egy módszer vagy egy elmélet – ha nincs benned kétkedés, nem vagy szabad.

9. Ne légy hitetlen!

Aki csak kételkedik, az ugyanolyan rab, mint a hívő, csak a feltétlen igenlés helyett a feltétlen tagadás rabja. Minden iránt legyél nyitott és várakozó!
Ne várd a csodákat, de fogadd el őket, ha mégis megtörténnek.
Mindarra, amiről nincs tapasztalatod, bátran mondd, hogy nem tudom!

10. Ne legyél rabja senkinek és semminek!

Se embernek, se szenvedélynek, se politikának, se divatnak, se a hobbidnak, se a fogyasztásnak, se a szakmádnak! Semminek!
Mindent élvez, mindennek örülj!
De, ha kell, legyél képes mindenről lemondani!

11. Mindig legyen dolgod a világban!

Legyenek feladataid, legyenek céljaid! Olyanok, amelyek értelméről és fontosságáról meg vagy győződve!
Ezekért küzdj, de sose görcsösen és ne mások kárára!
Ha eléred a célot, legyél nagyon boldog,
ha nem éred el, törődj bele és keress új feladatot.

12. Ne feledd: egyszer élsz!

Hogy utána mi történik, azt senki sem tudja.
Kíváncsian és jó lelkiismerettel várd a folytatást!
De, amíg itt vagy, addig szeresd és élvezd az *életet!*
És tegyél meg minden tőled telhetőt,
hogy ezt más is megtehesse.